

Publicznoprawne egzekwowanie zbiorowych interesów konsumentów w Polsce na tle prawa Unii Europejskiej – między teorią ('law in books') a praktyką ('law in action')

W ujęciu tradycyjnym prawo egzekwowane jest w dwóch trybach: *publiczno-* oraz *prywatnoprawnym*. Państwa członkowskie mają różne tradycje w odniesieniu do egzekwowania przepisów prawa w zakresie ochrony konsumentów- niektóre podążają prywatnoprawną, inne zaś publicznoprawną ścieżką. W Polsce oba te tryby funkcjonują równolegle. W ramach trybu prywatnoprawnego konsumenci mogą dochodzić roszczeń w sądach (zarówno w postępowaniach indywidualnych jak i grupowych) oraz rozwiązywać spory pozasądowo. Z kolei celem trybu publicznoprawnego jest podejmowanie działań w celu egzekwowania zbiorowych interesów konsumentów w interesie publicznym. Dzieje się to w ramach postępowania administracyjnego prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK)- organu administracji publicznej odpowiedzialnego za wdrażanie polityki konsumenckiej w Polsce. Oba tryby egzekwowania prawa konsumenckiego w Polsce są współzależne.

Prywatnoprawny tryb egzekwowania prawa konsumenckiego został już gruntownie przeanalizowany przez Wnioskodawcę. W wyniku prowadzonych badań dowiedziono m.in., że fakt wydania przez Prezesa UOKiK rozstrzygnięcia w przedmiocie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (*public enforcement*) ma wpływ na przebieg postępowania prowadzonego przed sądami w sprawach cywilnych (*private enforcement*). Decyzje wydawane przez organ w tym zakresie mają znaczący wpływ na efektywność postępowania sądowego oraz wysokość odszkodowania przyznawanego przez sądy w sprawach cywilnych. W świetle powyższego niniejszy wniosek stanowi kontynuację prowadzonych dotychczas badań. Aby uzyskać bowiem pełny obraz egzekwowania przepisów prawa konsumenckiego w Polsce niezbędnym jest także dokonanie pogłębionej analizy publicznoprawnego trybu egzekwowania zbiorowych interesów konsumentów.

Celem projektu jest weryfikacja hipotezy mówiącej o tym, że na przykładzie Polski można uznać, że egzekwowanie zbiorowych interesów konsumentów przez organy publiczne stanowi skuteczny sposób dochodzenia roszczeń oraz tym samym gwarantuje wysoki poziom ochrony konsumentów. W projekcie stawiane są następujące pytania badawcze:

- A. Czy UE ma kompetencje prawodawcze w zakresie publicznoprawnego egzekwowania zbiorowych interesów konsumentów?
- B. Czy istnieje unijny model publicznoprawnego egzekwowania praw konsumentów?
- C. Czy istnieją dobre praktyki, wykorzystywane przez organy publiczne egzekwujące prawo konsumenckie w innych państwach członkowskich, które warto jest recypować do prawa polskiego?
- D. Czy na podstawie analizy publicznoprawnego egzekwowania zbiorowych interesów konsumentów w Polsce można zauważyć deficyt implementacyjny w tym obszarze?
- E. Jaki jest rzeczywisty i aktualny stan egzekwowania zbiorowych interesów konsumentów w interesie publicznym w Polsce?

Projekt badawczy ma wielopłaszczyznową strukturę, co przekłada się na kształt planu badawczego, który został podzielony na trzy podstawowe części. Projekt rozpoczyna się od analizy materiału normatywnego oraz założeń doktrynalnych leżących u podstaw egzekwowania praw konsumentów przez organy publiczne w UE ('law in books'). W drugiej części projektu prowadzone są badania prawnoporównawcze. Projekt skupia się na analizie tych jurysdykcji, w których to publicznoprawny tryb egzekwowania praw konsumentów jest podstawowym mechanizmem umożliwiającym dochodzenie roszczeń konsumenckich, spychając na drugi plan tryb prywatnoprawny. Na trzecim etapie realizacji projektu zadania badawcze mają wymiar krajowy. Celem projektu stawianym na tym etapie jest dokonanie analizy aktualnego stanu egzekwowania zbiorowych interesów konsumentów w interesie publicznym Polsce. Ta część projektu ma charakter empiryczny oraz wymaga przeprowadzenia analizy stadium przypadków oraz wywiadów. W tej części projektu teoria ('law in books') zostaje skonfrontowana z praktyką ('law in action') poprzez analizę danych dokonaną przy użyciu metod jakościowych. Badana próba obejmuje zbiór decyzji wydawanych przez Prezesa UOKiK w obszarze prawa ochrony konsumentów w latach 2010-2020 oraz analizę doświadczeń zainteresowanych podmiotów wyrażonych w ankietach skierowanych do konsumentów, organizacji konsumenckich oraz Rzecznika Finansowego oraz Prezesa UOKiK.

W wyniku badań przedstawiony zostanie rzeczywisty i aktualny stan egzekwowania prawa konsumenckiego przez organ administracji publicznej w Polsce, ocena istniejącego mechanizmu oraz rekomendacje zmian dla zapewnienia większej efektywności, koordynacji i synergii podjętych i zamierzonych inicjatyw. Głównym efektem projektu będzie stworzenie kompleksowej analizy programowej uwzględniającej stan publicznoprawnego egzekwowania zbiorowych interesów konsumentów w Polsce, która uwzględni koncepcję unijną oraz doświadczenia państw członkowskich.